

Täysistunto

Perjantai 20.9.2019 klo 13.02—13.28

3. Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi

Hallituksen esitys HE 19/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

13.04 **Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys kirkkolaiksi sisältää lain, joka korvaisi nykyisen kirkkolain. Tämä esitys on kirkolliskokouksen ehdotuksen mukainen, ja tämä esitys ja ehdotus on kirkolliskokouksessa hyväksytty yksimielisesti. Kirkolliskokouksessa päätettiin samassa yhteydessä myös kirkolliskokouksen omaan päätösvaltaan kuuluvan kirkkojärjestyksen uudistamisesta.

Tämä esitys on luonteeltaan lainsäädäntötekniinen kodifointi, ja tavoitteena on rakenteellisesti selkeämpi ja käyttäjälleen helpommin avautuva laki. Tämä nykyinen kirkkolaki on ollut voimassa vuodesta 1994, ja tähän mennessä sitä on muutettu yli 50 kertaa, joten voimme kuvitella, että tämä kokonaisuus on nyt hyvin tilkkutäkkimäinen. Kodifointihankkeen tuloksena on siis tämä hallituksen esitys, ja siinä on haluttu keskittyä kirkkolain lainsäädäntötekniiseen uudistamiseen. Tässä ei ole sen vuoksi merkittäviä sisällöllisiä muutoksia nykyiseen lakiin verrattuna — esimerkiksi kirkon ja valtion suhteet säilyvät ennallaan — mutta kuitenkin joitakin vähäisempiä sisällöllisiä muutoksia ehdotukseen sisältyy. Tässä seuraavia:

Esimerkiksi seurakuntajaon muutosta koskeviin säännöksiin ehdotetaan joitakin tarkennuksia. Kirkkolakiin lisättäisiin seurakunnan jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskeva säännös, jota tuetaan säätämällä viestinnästä ja tietojenantovelvollisuudesta.

Kirkon hallintoa kevennettäisiin purkamalla alustusmenettelyä monilta osin. Muun muassa kiinteistöjen luovuttamista, seurakunnan hautausmaakaavaa ja hautausmaan käytösuunnitelmaa sekä jumalanpalveluksen alkamisajan muutosta koskevien päätösten alistamisvelvollisuudesta luovuttaisiin, ja tältä osin muuten kirkolliskokouksessa on käsitellyssä ehdotus, jolla poistettaisiin loputkin alustusmenettelyt kirkon hallinnossa. [Hälinää] — Täällä salissa on tämmöinen mukava perjantaipäiväinen hulina, mutta jatketaan.

Kirkon hallinnossa mahdollistettaisiin sähköiset kokoukset ja sähköinen päätöksentekomenettely, ja kirkollisesta arkistotoimesta otettaisiin lakiin nykyistä kattavammat säännökset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2019 vp

Loppuun haluan vielä todeta, että kirkkolakiahan koskee erityinen säätämisyjärjestys, eli kirkolla on yksinoikeus kirkkolain säätämistä koskevien ehdotusten tekemiseen. Eli eduskunta ei voi tehdä kirkon ehdotuksen asiasisältöön vaikuttavia muutoksia. Täällä meillä päätetään vain ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, koetetaan pitää ne perjantaipulinat tämän salin ulkopuolella ja keskitytään siihen, kun ministeri esittelee, ja nyt näiden puheenvuorojen aikana ei pulista.

13.08 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! 70 prosenttia suomalaisista kuuluu kirkkoon, jonka toimintaa säätelevään lainsäädäntöön ollaan siis tekemässä nyt kokonaisuudistus, ja siksi tämä mielestäni ansaitsee perusteellisen keskustelun niin täällä istuntosalissa kuin sitten valiokunnissa.

Kirkkolakihan juontuu ortodoksisen keisarin ja suuriruhtinaan ajalta, jolloin valtion ja kirkon suhde oli aluksi hyvinkin tiivis. Sadan vuoden aikana kirkon kytkennät valtioon ovat keventyneet ja sen julkisoikeudellinen asema kaventunut. Perustuslain kirkkolakia koskevan 76 §:n tarkoitus on suojata kirkon autonomiaa, jota lisäksi vahvistavat perustuslain 11 § uskonnon- ja omantunnonvapaudesta sekä uskonnonvapauslaki. Kirkon autonomiaa tukee myös se, että eduskunta voi tämänkin esityksen vain joko sellaisenaan hyväksyä tai sitten palauttaa valmisteltavaksi uudestaan kirkolliskokoukselle.

Esitys on todellakin pääasiassa lainsäädäntötekniinen, mutta siihen sisältyy joitakin kannatettavia sisällöllisiä muutoksia: Seurakuntajaon muutosta koskevia säännöksiä tarkistetaan. Seurakunnan jäsenen vaikuttamismahdollisuuksia tuettaisiin säätämällä viestinnästä ja tietojenantovelvollisuudesta. Kirkon hallintoa jonkin verran kevennettäisiin luopumalla alistusmenettelystä muun muassa kiinteistöjen luovuttamista, seurakunnan hautausmaakaavaa, hautausmaan käyttösuunnitelmaa ja jumalanpalveluksen alkamisajankohtaa koskevien päätösten osalta. Sähköiset kokoukset ja sähköinen päätöksentekomenettely mahdollistettaisiin.

Aloittaessani kirkollisten asioiden ministerinä vuonna 2011 sain pöydälleni esityksen, jonka liitteenä oli toistakymmentä lausuntoa ja päätöstä eri käsittelyvaiheista alkaen kirkkovaltuustosta, kirkkoneuvostosta, kirkkoherralta, tuomiokapitulilta, maanmittaustoimistolta, maakuntamuseolta, Museovirastolta, Kirkkohallituksen kansliapäälliköltä, arkkipiispalta. Monen portaan läpikäynyt esitys tuli sitten opetusministeriöön, jossa sitä käsitteli ensin yliarkkitehti ja lopulta sitten kirkkoministeri. Ja tämä päätös koski Peräseinäjoen sankarihautausmaan nimikilpien tekstin taustan syventämistä muutamalla millimetrillä. [Naurua — Ville Tavio: Hyvä päätös!] Huolellista valmistelua. Vastaavat pöydälleni päätyneet esitykset koskivat muun muassa kirkon valaistuksen uudistamista ja hautausmaan aidan korjaamista. Kirkollisten rakennusten suojelua koskevat säännökset eivät ole tällä hetkellä enää alisteisia opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tätä koskeva säännös lakkautettiin kirkkoministeriaikanani vuoden 2013 lopulla.

Arvoisa puhemies! Pienehköjen sisällöllisten muutosten sijaan huomionarvoisempaa on se, miten suurelta osin kirkkolaki säilyy keskeiseltä sisällöltään entisellään. Kiinnitän erityisen huomion siihen, että kirkkolain 2 §:ssä todetaan, että kirkko tunnustaa Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa. Sama pykälä on siis voimassa myös nykyisessä kirkkolaissa. Eduskunta ei siis ainoastaan ole sallinut kirkon noudattaa Raamattua sen toiminnassa ja opissa, vaan suorastaan kirkkolailta säätänyt, että näin tulee toimia. Kirkkovaltuutettujen ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2019 vp

muiden luottamushenkilöiden asema myös määritellään tässä kirkkolakikokonaisuudessa. Heitä koskee kirkkojärjestys, jossa linjataan, että kaikkea oppia kirkossa on tutkittava ja arvioitava Jumalan pyhän sanan, Raamatun, mukaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on sopivaa nostaa esiin tässä yhteydessä ajankohtaisessa keskustelussa julkisuudessa ollut tapaus. Olen itsekin tällä hetkellä kirkon luottamushenkilö, Riihimäen seurakunnan kirkkovaltuutettu, ja tässä tehtävässäni nostin esiin tilanteen, jossa kirkon toiminta oli mielestäni ristiriidassa Raamatun opetuksen kanssa. Esitin kesäkuussa julkisesti seuraavan kysymyksen: ”Kirkko, jonka jäsen olen, on ilmoittanut olevansa Setan Helsinki Pride 2019:n virallinen kumppani. Miten kirkon oppiperusta, Raamattu, sopii yhteen aatteen kanssa, jossa häpeä ja synty nostetaan ylpeyden aiheeksi?” Ja tviittiini poimin Raamatusta kohdan, jossa asiaa käsitellään. Luen senkin tässä: ”Sentähden Jumala on heidät, heidän sydämensä himoissa, hyljännyt saastaisuuteen, häpäisemään itse omat ruumiinsa, nuo, jotka ovat vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen ja kunnioittaneet ja palvelleet luotua enemmän kuin Luojaa, joka on ylistetty iankaikkisesti, amen. Sentähden Jumala on hyljännyt heidät häpeällisiin himoihin; sillä heidän naispuolensa ovat vaihtaneet luonnollisen yhteyden luonnonvastaiseen; samoin miespuoletkin, luopuen luonnollisesta yhteydestä naispuolen kanssa, ovat kiimoissaan syytyneet toisiinsa ja harjoittaneet, miespuolet miespuolten kanssa, riettautta ja villiintymisestään saaneet itseensä sen palkan, mikä saada piti.”

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni ei ole tässä avata keskustelua Pride-tapahtumasta vaan nimenomaan nyt tästä kirkkolain 2 §:stä. En ole hakemassa omaan rikostutkintaani tältä salilta oikeutta, mutta nostan tapauksen esiin siksi, että eduskunnan on syytä tiedottaa, että kirkkolaisissa, nytkin tässä käsiteltävänä olevassa esityksessä, sen tunnustusta ja tehtävää koskevassa 2 §:ssä, linjataan kirkon suhde Raamattuun. Raamattu, myöskään tuon tekstin osalta, jonka äsken luin, ei ole siis miltään osin kielletty kirja, ja sen vuoksi juuri tässä yhteydessä poikkeuksellisesti otin tämän Raamatun nyt tukiaineistoksi tälle puhujan-korokkeelle mukaan. [Puhuja näyttää kädessään pitämänsä Raamattua] Tätä en ole aikaisemmin tehnyt.

Raamatun asema säädetään siis kirkkolaisissa kirkon oppia ja toimintaa ohjaavaksi ja sitovaksi auktoriteetiksi. Nykyisen keskustelun valossa on tärkeää huomata, että tätä pykälää ei siis ehdoteta muutettavaksi. Se koskee kaikkea kirkon päätöksentekoa. Tämä on mielestäni tärkeä huomio sanan- ja uskonnonvapauden näkökulmasta kirkon työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja kaikkien kirkon jäsenten kohdalla, joita on siis noin 70 prosenttia väestöstämme.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Muistutan edustajia siitä, että havaintovälineet puhujapöytäkirjassa ovat kiellettyjä. — Edustaja Aittakumpu näyttää tästä esimerkkiä.

13.15 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Evankelisluterilainen kirkko hoitaa monia hyvin tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä, jotka on laissa määritelty. Kirkon tällaisia tehtäviä ovat hautaus toimi ja väestörekisterin ylläpitoon liittyvät tehtävät sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Näiden lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien lisäksi kirkolla on hyvin vaikuttavia ja merkittäviä sosiaalisia palveluja, kuten diakoniatyö sekä lapsi- ja nuorisotyö. Nämä työmuodot näkyvät ja tuntuvat myönteisesti yhteiskunnassamme, ja esimerkiksi kunnat tekevät runsaasti yhteistyötä seurakuntien kanssa. Merkittävää on myös se, että kansamme 15-vuotiaiden ikäluokasta esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2019 vp

merkiksi vuonna 2017 kirkon järjestämän rippikoulun kävi 84 prosenttia. Perhetyön papina toimiessani sain nähdä ja kokea hyvin läheltä, miten valtavan merkityksellistä työtä kirkko ja seurakunnat tekevät. Esimerkiksi diakoniatyöntekijät, nuorisotyönohjaajat ja lastenohjaajat ovat hyvin lähellä tavallisen ihmisen arkea ja elämää. Moni talousongelmiin, parisuhdekriisiin tai esimerkiksi vaikean sairauden keskelle joutunut on kokenut, että kun kukaan muu ei enää auta, ei edes yhteiskunnan palveluista saa enää apua, silloin kirkko auttaa. Moni kääntyy viimeisessä hädässään kirkon puoleen. Lämmin kiitos kirkolle näiden tärkeiden yhteiskunnallisten tehtävien ja muiden huolenpitotehtävien hoitamisesta.

Arvoisa puhemies! Kirkon sanoma on muuttumaton ja kaikkina aikoina kestävä. Kirkko kuitenkin elää muuttuvassa ajassa ja yhteiskunnassa, ja siksi kirkkolain uudistaminen on nyt hyvinkin ajankohtainen. Kirkolliskokous on hyväksynyt tämän käsittelyssä olevan esityksen uudeksi kirkkolaksi. Tämä esitys ei sisällä kirkon ja valtion välisiä suhteita koskevia muutoksia.

Pidän hyvänä, että tämän lain valmistelua on ohjannut se periaate, että tavoitteena on ollut siirtää säännöksiä mahdollisimman paljon kirkkolaista kirkkojärjestykseen ja tällä tavalla tukea ja vahvistaa kirkon autonomiaa ja päätösvaltaa. Aiemminkin toki on ollut lainsäädännöllisestikin aivan selvä, että kirkko päättää täysin itsenäisesti esimerkiksi avioliitokannastaan, johon äskeisessä puheenvuorossa viitattiin.

Arvoisa puhemies! Kirkkolain 1 luvussa säädetään kirkon tunnustuksesta, tehtävästä ja jäsenyydestä, ja siinä todetaan, että kirkon tehtävänä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Tässä lakiesityksessä todetaan aivan oikein, että kirkkolaissa tulee säätää niistä asioista, joissa on olemassa yhteys valtioon, ja kirkon autonomiasta seuraa se, että sen hallinnosta voidaan säätää laajemmin kirkkojärjestyksessä, ja näin esimerkiksi kirkon tunnustus ja oppi ovat kirkon sisäisen säädösvallan piirissä. On erittäin hyvä, että tämän uuden lain tavoitteena on uudistaa lainsäädäntöä sillä tavalla, että se vahvistaa tavallisen seurakuntalaisen osallistumismahdollisuuksia ja keventää hallintoa.

Kaikkiaan lakiesitys uudeksi kirkkolaksi on erittäin hyvä ja kannatettava.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä totean, että pidän erittäin tärkeänä sitä, että meillä on yhteiskunnassamme hyvin näkyvällä tavalla esillä kirkko, joka pitää esillä perinteisiä kristillisiä arvoja. Suomessa ovat monet asiat aineellisesti huomattavasti paremmin kuin aiemmin. Kuitenkin henkinen ja hengellinen pahoinvointi on lisääntynyt, ja siitä tässäkin salissa on monesti puhuttu ja kyselty ja ihmetelty, mistä se johtuu. Esimerkiksi lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ja alkoholinkäytön haitat ovat yhä yleisempiä.

Arvoisa puhemies! Monet aikamme ongelmat juontavat juurensa siihen, että perinteiset kristilliset arvot on unohdettu ja tämä terve, kestävä arvopohja on murentunut. Kulttuurissamme on saanut liian korkean aseman viihde ja pintaliito ja erilaiset hetkelliset muoti-ilmiöt, taloudellisen voiton ja ulkoisen näyttävyuden tavoittelu. Suomessa olisi hyvä palata laajasti takaisin niihin kestäviin perusarvoihin, joita meidän kirkkomme pitää jatkuvasti esillä ja joiden perustalle meidän isänmaamme aineellinen hyvinvointikin on aikojen saatossa rakennettu. [Sari Essayah: Hyvä puhe, erittäin hyvä puhe!]

13.21 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuten ministeri Kosonen ja edustajat Räsänen ja Aittakumpu ovat jo todenneet, meillä on säädettävänä Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle uusi kirkkolaki, joka korvaa vuoden 1993 kirkkolain. Vuonna 94 voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2019 vp

maan tullutta kirkkolakia on muutettu yli 50 kertaa, joten kodifointi eli lukuisten säädösten koontaminen yhteen säädökseen on enemmän kuin tarpeen. On kysymys kokonaisuudesta.

Esitys on, niin kuin ministeri kertoi, kirkolliskokouksen yksimielisesti tekemän esityksen mukainen. Laki on aiempaa enemmän puitelaki, joka mahdollistaa tarkemman sääntelyn kirkkojärjestyksessä. On tarpeen tehdä tarkempi jako kirkkolain ja kirkkojärjestyksen välillä.

Uusi laki on johdonmukainen ja käyttäjän kannalta selkeä. Se on kirjoitettu selvällä suomen nykykielellä, pykälä on pantu uuteen järjestykseen. Tämä lakiesitys huomioi muun lainsäädännön edellyttämät muutostarpeet ja perustuslain sille osoittamat vaatimukset.

On hyvä muistaa, että lainmuutos on pääosin tekninen. Esityksen sisällölliset muutokset ovat varsin vähäisiä. Kuten ministerikin totesi, esimerkiksi kirkon ja valtion suhteet säilyvät entisellään. Muutokset tehostavat kuitenkin kirkon ja seurakuntien hallintoa. Tavoitteena on siirtää mahdollisimman paljon kirkon sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevaa norminantovaltaa kirkon omille toimielimille siltä osin kuin kyseessä eivät ole laintasoista sääntelyä edellyttävät asiat.

Esitys ei muuta kirkon ja valtion suhteen perusteita. Kirkolla on edelleen julkisoikeudellinen erityisasema.

Esitys ei muuta kirkon hallinnon rakenteita kuitenkaan vaan yksinkertaistaa ja johdonmukaistaa hallintoa koskevaa sääntelyä. Esitykseen sisältyvä sisällöllinen uudistus toteutuu pääosin kirkkojärjestyksessä.

Jos muutamia nostoja näistä pienistä sisältömuutoksista teen, niin niillä on kuitenkin tärkeä merkitys kirkon toiminnalle.

Kirkko haluaa siirtyä digiaikaan. Kirkon hallinnossa mahdollistetaan sähköiset kokoukset ja sähköinen päätöksentekomenettely. Kun toimin parikymmentä vuotta kirkon luottamustehtävissä, koin tämän selkeänä puutteena, joka nyt saa ratkaisunsa.

Pidän tärkeänä sitä, että kirkkolakiin lisätään seurakunnan jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskeva säännös, jota tuetaan säätämällä viestinnästä ja tietojenantovelvollisuudesta. Tämä lisää avoimuutta ja osallisuuden mahdollisuuksia.

Lakiesityksessä kevennetään kirkon hallintoa purkamalla alustusmenettelyä: esimerkiksi kiinteistöjen luovuttamista, seurakunnan hautausmaakaavaa ja hautausmaan käyttösuunnitelmaa sekä jumalanpalveluksen alkamisajankohdan muutosta koskevien päätösten alistamisvelvollisuudesta luovutaan. Nämä kaikki ovat tervetulleita asioita.

Uudessa kirkkolaissa tarkistetaan seurakuntajaon muutosta koskevia säännöksiä, ja kirkkolaissa säädetään seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä sekä seurakunnan osaluonon hallinnon järjestämisestä, tätäkin tarvitaan.

Pidän hyvänä myös sitä, että kirkollista arkistointia kehitetään ottamalla kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen aikaisempaa kattavammat säännökset kirkollisesta arkistotoimesta. Kirkossa noudatettaisiin näin soveltuvin osin yleistä arkistolainsäädäntöä. Tämä yhdenmukaistaa ja selkeyttää käytäntöjä.

Arvoisa puhemies! Suomen evankelisluterilaisen kirkon erityisellä julkisoikeudellisella asemalla on pitkä historiallinen tausta. Kirkko hoitaa monia tärkeitä tehtäviä, niin kuin olemme kuulleet. Tämän uudistuksen jälkeen Suomen evankelisluterilaisen kirkon lainsäädäntö on kohdillaan ja se saa toteuttaa tärkeää tehtäväänsä yhteiskunnassa oman perinteen pohjalta. On hienoa, että tämä lakiesitys etenee nyt ripeästi, jotta kirkko saa työrauhaa arvokkaassa tehtävässään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2019 vp

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.